

IZVJEŠTAJ*

**o radu Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske za razdoblje od listopada 1987.
do listopada 1989. godine**

I ORGANIZACIONO STANJE I PROGRAMSKI ZADACI SAVEZA

Savez društava arhivskih radnika Hrvatske je organizacija koja okuplja društva arhivskih radnika s područja SR Hrvatske.

Statutom Saveza utvrđeni su osnovni programski zadaci Saveza:

- sudjelovanje u stalnom unapređivanju arhivske službe i arhivistike, prvenstveno na području SRH;

- poticanje i unapređivanje stručnog obrazovanja arhivskih radnika;

- popularizacija arhivske službe i jačanje svijesti o vrijednosti arhivske građe kao spomeničkog blaga.

Svoje ciljeve Savez postiže:

- djelatnošću DAR uključenih u Savez;

- suradnjom s republičkim i pokrajinskim savezima odnosno društvima arhivskih radnika;

- radom svojih članova u organima SAR Jugoslavije čiji je konstitutivni dio;

- okupljanjem svih onih, bilo pojedinaca ili organizacija, koji žele i mogu podupirati razvoj arhivske djelatnosti;

- organiziranjem stručnih i znanstvenih skupova i savjetovanja sa svrhom unapređivanja stručnog rada svakog pojedinog člana;

- radom svojih članova u Arhivskom savjetu SRH i stručnim sekcijama Saveza u cilju unapređivanja i povezivanja arhivske djelatnosti u Republici.

Upravljanje Savezom, njegov rad i djelovanje utemeljeni su na samoupravnim osnovama.

Izvršni odbor je dužan provoditi u djelo odluke Skupštine, a samoupravna kontrola obavlja nadzor nad financijsko-materijalnim poslovanjem.

II RAD SAVEZA

U razdoblju od Godišnje skupštine održane listopada 1987. u Sisku do Godišnje skupštine u Zagrebu listopada 1989, za koje se podnosi ovaj Izveštaj, težište rada Saveza bilo je usmjereno na organizaciju godišnjih savjetovanja, kako onoga na Brionima, listopada 1988. tako i onoga u Zagrebu (listopad 1989).

Nema potrebe posebno isticati da je Izvršni odbor Saveza, osim toga, morao rješavati čitav niz drugih zadataka, kao što su npr.: izrada godišnjih planova rada, traženje novih izvora financiranja, suradnja sa Savezom arhivskih radnika Jugoslavije i savezima arhivskih radnika republika i pokrajina, financiranje arhivske službe, usmje-

* Izveštaj je prihvaćen na Godišnjoj skupštini SDARH u Tuheljskim toplicama 9. listopada 1989.

ravanje rada društava članica Saveza, sekcija Saveza i sl. Međutim, potrebno je naglasiti da se kroz sve te akcije i manifestacije, kroz cjelokupnu djelatnost Saveza, pokušavalo indirektno odgovoriti ili bolje rečeno nametnuti pitanje odnosa između Saveza i arhivskih ustanova na jednoj strani i društava, Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske i Saveza arhivskih radnika Jugoslavije na drugoj strani; koji su to poslovi koje bi trebao obavljati Savez, a koji se zadaci trebaju ostvarivati u društvima; kako razgraničiti zadatke u rješavanju statusnog pitanja arhivskih ustanova u Republici, pa prema tome i pitanje statusa svakog arhivskog radnika; što je tu primarni zadatak Arhivskog savjeta Hrvatske i arhivskih ustanova a što Saveza i svakog pojedinog društva?

Ako nađemo odgovore na ta pitanja i ukoliko oni budu jasniji i precizniji, onda ćemo i pitanje odgovornosti za izvršeno, odnosno neizvršeno, moći konkretnije postaviti, a time unaprijediti i rad Saveza.

Na neka od tih pitanja Izvršni odbor je pokušao dati načelne i konkretne odgovore.

Ne ulazeći u njihovo nabranje i objašnjenje ovdje ukazujemo na stavove Izvršnog odbora o pitanjima financiranja Saveza društava arhivskih radnika i financiranja arhivske službe, ne samo zbog značaja tih pitanja za Savez odnosno arhivsku službu, već i zbog potrebe da ih Skupština verificira, dopuni ili doradi.

1. Financiranje Saveza

Po pitanju financiranja Saveza Izvršni odbor polazio je od opredjeljenja, a i saznanja, da ponuđeni programi i njihova verifikacija od društvene zajednice moraju postati osnovni kriterij i uvjet za stjecanje financijskih sredstava.

Na osnovi toga saznanja radna grupa Izvršnog odbora (Dražen Vlahov, predsjednik Saveza, Bartol Biličić, potpredsjednik i Ana Šlibar, tajnik) razradila je program rada Saveza i zatražila da u njegovom financiranju sudjeluju RSIZ kulture, RSIZ znanosti, RKSSRN i arhivske ustanove u SRH, ovisno od potrebnih sredstava za realizaciju pojedinih dijelova programa koji su od interesa za te organe odnosno organizacije.

U pitanju učešća arhivskih ustanova u sufinanciranju programa Saveza, pošlo se od činjenice da je rad stručnih sekcija Saveza najdirektnije povezan uz realizaciju stručnih zadataka arhivskih ustanova i da su one najzainteresiranije za taj rad pa prema tome i najpozvanije da osiguraju sredstva za učešće svojih radnika u radu sekcija. Izrađen je koncept odluke kojom se reguliraju ti odnosi između Saveza i arhivskih ustanova koji je podnesen na usvajanje organima upravljanja u arhivima. Sve arhivske ustanove prihvatile su takav vid financiranja rada sekcija. Većina je o tome dostavila pismenu obavijest Izvršnom odboru, dok su predstavnici Arhiva Hrvatske, Arhiva Karlovac i Arhiva Dubrovnik dali usmenu suglasnost na sjednici Izvršnog odbora.

Zbog nemogućnosti da u potpunosti osigura sredstva za realizaciju glavne manifestacije Saveza - stručnog savjetovanja i Godišnje skupštine, Izvršni odbor zauzeo je slijedeće stavove:

1. Troškove organizacije Godišnje skupštine Saveza snosi Savez;

2. Troškove organiziranja stručno-znanstvenog savjetovanja snose razmjerno Savez, Društvo arhivskih radnika - domaćin savjetovanja i arhivske ustanove, s tim da Savez osigurava sredstva za referente od kojih je naručio saopćenja, arhivske ustanove, odnosno društva snose troškove za koreferente koje su sami prijavili, a Društvo arhivskih radnika - domaćin snosi sve preostale troškove u vezi sa organizacijom savjetovanja.

2. *Financiranje arhivske službe*

Problematika financiranja arhivske djelatnosti oduvijek je zaokupljala pažnju arhivskih radnika, što je sasvim razumljivo kada se zna da je od rješenja toga pitanja ovisila ne samo njihova djelatnost već i osobna egzistencija. Savez, kao strukovno udruženje arhivskih radnika, poduzimao je akcije i ulagao napore da se to pitanje sistemski riješi. Ne ulazeći u historijat problema ovdje treba konstatirati da su arhivski radnici prihvatili i podržali napore Izvršnog vijeća Sabora koje vode ka izjednačavanju financijskog položaja arhiva s ostalim korisnicima budžetskih sredstava, jer se time zaustavlja višegodišnja tendencija zaostajanja arhivske djelatnosti. Međutim, treba naglasiti da problem financiranja djelatnosti nije u potpunosti riješen. U budžetu se osiguravaju sredstva za osobne dohotke radnika, dio za amortizaciju, materijalne troškove, zaštitno mikrofilmiranje i restauraciju arhivske građe, a ostaje otvoreno pitanje investicionog održavanja, investicija i opreme.

a) *Sastanak u RSIZ-u kulture*

U namjeri da pokrene pitanje rješavanja i tih otvorenih problema Izvršni odbor Saveza, u zajednici s RSIZ-om kulture, u martu 1988. godine, organizirao je sastanak direktora arhiva s predstavnicima Republičkog komiteta za nauku, kulturu, fizičku i tehničku kulturu, Republičkog komiteta za financije i RSIZ-a kulture. Sastanak je održan u prostorijama RSIZ-a kulture. Zbog nedolaska sekretara Republičkog komiteta za nauku, kulturu, fizičku i tehničku kulturu, dr. Solara (dan ranije, tajniku RSIZ-a kulture potvrdio je svoj dolazak), na sastanku je razmatrana samo tekuća problematika, dok je rasprava o otvorenim sistemskim pitanjima odgođena, uz napomenu da će novi sastanak u istom sastavu dogovoriti direktor Arhiva Hrvatske i tajnik RSIZ-a kulture.

b) *Aktiv direktora*

U cilju stvaranja organizacionih preduvjeta za brže i efikasnije reagiranje na sva tekuća i otvorena pitanja iz arhivske djelatnosti, Izvršni odbor Saveza pokrenuo je inicijativu za formiranje Aktiva direktora arhivskih ustanova.

Konstituirajuća sjednica Aktiva održana je 21. travnja 1988. godine u prostorijama Arhiva Hrvatske. Sjednici su prisustvovali svi direktori arhiva s izuzetkom direktora Historijskog arhiva Dubrovnik. U ime Izvršnog odbora Saveza sjednici su prisustvovali predsjednik i tajnik Saveza. Za predsjedavajućeg Aktiva izabran je direktor Arhiva Hrvatske, Petar Strčić. Zaključeno je da se Aktiv sastaje prema potrebi, a najmanje jedanput u toku dva mjeseca. Predsjedavajući Aktiva preuzeo je obavezu da će, pored ostalog, ugovoriti sastanak u Republičkom sekretarijatu za nauku, kulturu, fizičku i tehničku kulturu.

Formiranjem Aktiva direktora arhivskih ustanova u SR Hrvatskoj, koji je preuzeo obavezu pokretanja i rješavanja otvorenih pitanja i problematike financiranja

arhivske djelatnosti, Izvršni odbor Saveza mogao je težište svoga rada preusmjeriti na rješavanje ostalih programskih zadataka Saveza.

3. Savjetovanje na Brionima

a) Stručno-znanstveni skup »Povijest institucija i arhivistika s posebnim osvrtom na razvoj upravnih sistema u Hrvatskoj od 1918. do 1943/45.«

Od 19. do 21. listopada 1988. godine na Brionima, u sklopu obilježavanja 30-e obljetnice utemeljenja Historijskog arhiva Pazin (»Istarski arhiv - Pazin«) i 45-e godišnjice povijesnih odluka o sjedinjenju Istre, Rijeke, Zadra i dijela jadranskih otoka s Hrvatskom u novoj Jugoslaviji, pod pokroviteljstvom Skupštine Zajednice općina Rijeka, održan je stručno-znanstveni skup »Povijest institucija i arhivistika s posebnim osvrtom na razvoj institucija u Hrvatskoj od 1918. do 1943/45. godine«.

Nakon nastupa mješovitog pjevačkog zbora RKUD »Roženice« iz Pazina i pozdravnih govora Marija Dagostina, predsjednika Izvršnog vijeća Skupštine ZO Rijeka, Frane Biljana, predsjednika Arhivskog savjeta Hrvatske, Petra Strčića, predsjednika Saveza povijesnih društava Hrvatske i Petra Klasinca u ime arhivskih radnika iz SR Slovenije, započeo je stručni dio Savjetovanja.

U uvodnom referatu »Razvoj arhivske službe na području Istre, Rijeke i Zadra« Petar Strčić dao je povijesni pregled te problematike, ukazao na sadašnje stanje u razvoju arhivske službe na sjedinjenom području i naznačio osnovne pravce razvoja arhivske službe u SR Hrvatskoj.

Pitanjem sjedinjenja Istre, Rijeke, Zadra, dijela jadranskih otoka i Slovenskog primorja bavilo se nekoliko referenata. Ljubo Drndić, član prvog partijskog rukovodstva za Istru, jedan od autora proglasa od 13. rujna 1943, podnio je referat »Sjećanje na pazinsku odluku od 13. rujna 1943«, a Hodimir Sirotković »Državnopravno značenje odluke Okružnog NOO-a za Istru, ZAVNOH-a i AVNOJ-a o sjedinjenju Istre s Hrvatskom u novoj Jugoslaviji«. U sklopu te cjeline pročitana su i saopćenja Slobodana Nešovića »Međunarodni značaj priključenja Istre« i Nade Jaman »Načelo etničke granice i etničke ravnoteže u razgraničenju Jugoslavije s Italijom (1945-1947-1954)«.

Toj grupi saopćenja može se priključiti i tekst Giovannia Radossia »Talijanska unija za Istru i Rijeku - Unione degli Italiani dell'Istria e di Fiume« u kojem je iznio razmišljanja o osnivanju i djelatnosti te značajne organizacije istarskih Talijana - anti-fašista, koja je nastala 1944. godine u okviru JNOF-a i njezinom doprinosu u tumačenju ispravnosti odluka o sjedinjenju i konačnom međunarodnom priznanju naše zapadne granice.

Povijest izgradnje narodne vlasti u Hrvatskoj 1941-1945. godine s posebnim osvrtom na razvoj institucija, njihove stvarne i teritorijalne nadležnosti prikazali su: Đuka Zatezalo (Organizacija NOO-a u Hrvatskoj od 1941. do 1943), Dražen Vlahov (Organizacija NOO-a u Istri od 1943. do 1945. Stvarna i teritorijalna nadležnost), Anton Giron (Organizacija NOO-a na Riječkom području) i Šime Pavić (Organizacija NOO-a na području Zadra).

Drugog dana savjetovanja referirali su: Josip Kolanović (Povijest institucija i arhivistika), Josipa Paver (Povijest institucija i vrednovanje arhivske građe), Slavica Pleše (Problem sačuvanosti građe institucija u Hrvatskoj od 1918. do 1945), Hodimir Sirotković (Pravosudne strukture u Hrvatskoj od 1918. do 1945), Marijan Rastić (Te-

ritorijalni organi uprave u Hrvatskoj od 1918. do 1945), Dubravka Čengić (Privredne komore u razdoblju od 1918. do 1941. na današnjem teritoriju SR Hrvatske) i Jakov Jelinčić (Organizacija, stvarna i teritorijalna nadležnost organa vlasti na području Istre, Rijeke i Zadra od 1918. do 1943).

Nakon saslušanih referata provedena je rasprava o saopćenjima pročitanim prvog i drugog dana savjetovanja.

Trećeg dana savjetovanja raspravljalo se o tekućim pitanjima u vezi s registraturnom građom, a uvodna saopćenja pripremili su: Albino Senčić (Kategorizacija imalaca arhivske i registraturne građe), Rosana Bergant-Bušić (Neposredna provedba Uputstva o vrednovanju registraturne građe), Marijan Rastić (Nova uredba o uredskom poslovanju) i Davor Eržišnik (Informatička obrada podataka u uredskom poslovanju).

Na koncu treba istaći slijedeće:

1. Koordinaciju poslova na izradi referata o temi »Povijest institucija i arhivistika« obavila je radna grupa u sastavu: Josip Kolanović, Josipa Paver, Miljenko Pandžić i Ana Šlibar;

2. Pripremanje referata o registraturnoj građi rukovodio je odbor sekcije za vanjsku arhivsku službu;

3. Kontakte s pokroviteljem savjetovanja obavljala je radna grupa iz »Društva arhivskih radnika ZO Rijeka - Pazin« u sastavu: Dražen Vlahov, Jadranka Kaloper-Bakrač i Ljubomir Petrović. U radu grupe povremeno je sudjelovao i Petar Strčić;

4. Svi organizaciono-tehnički poslovi bili su povjereni radnicima Historijskog arhiva Pazin;

5. Koordinaciju rada svih grupa obavio je predsjednik Saveza, učestvujući, prema potrebi, u njihovom radu.

b) Kulturno-umjetnički program

Za vrijeme održavanja savjetovanja na Brionima u organizaciji Saveza održano je više popratnih manifestacija.

U sklopu kulturno-umjetničkog programa nastupio je Mješoviti pjevački zbor RKUD »Roženice« iz Pazina pod ravnanjem maestra Nella Milottia iz Pule, sa slijedećim programom:

Naša zemlja (M. B. Rašan)

Roženice Titu (N. Milotti)

Con Tito nella liberta (N. Milotti)

Puna j' Pula (I. M. Ronjgov)

Dvije narodne iz Makedonije (aranžirao N. Milotti)

Roža na vrtu (S. Mihelčić)

Poskočnica (S. Stjepanov)

Kanat od vina (N. Milotti)

Krasna zemljo, Istro mila (M. B. Rašan).

c) Izložba arhivskih publikacija

Izložba je zamišljena kao pregled izdavačke djelatnosti arhiva u SRH bilo one periodične (časopisi), bilo monografske (knjige), tako da je na jednom mjestu bilo moguće vidjeti koji je raspon te djelatnosti: od kvantitativne (koliko publikacija), kro-

nološke (u kojem vremenskom rasponu i kako redovito su publikacije izlazile) do sadržajne (koje teme su obuhvaćene, koja građa je publicirana i na koji način).

Pri tome se mogla uočiti neujednačenost u izdavačkoj djelatnosti između pojedinih arhiva: neki arhivi se sustavno bave izdavačkom djelatnošću, imaju stalne časopise s relativno zavidnom redovitošću izlaženja, a k tome još i povremeno objavljuju monografske publikacije (npr. Historijski arhiv u Karlovcu, Arhiv Hrvatske, Historijski arhivi u Rijeci i Pazinu), dok se neki time bave samo povremeno.

Izložba je tako mogla poslužiti kao poticaj tim arhivima da intenzivnije porade na publiciranju arhivske građe i znanstvenih stručnih radova. Pored toga, ona je, naravno, imala i svoj edukativni značaj.

Sudionici savjetovanja, kao i svi zainteresirani mogli su knjige i prolistati i tako se upoznati s njihovim sadržajem.

Izložbu je pripremila i postavila Mladenka Hammer, bibliotekar Historijskog arhiva u Pazinu.

Nakon uvodnih riječi o izdavačkoj djelatnosti arhiva u SR Hrvatskoj, izložbu je otvorio direktor Arhiva Hrvatske, Petar Strčić.

Kao posebno značajno moramo istaći da su sve publikacije koje su arhivi poslali na izložbu (svi regionalni arhivi i Arhiv Hrvatske), poklonjene Biblioteci Nacionalnog parka Brioni kao trajan doprinos unapređivanju te institucije, ali i kao čin popularizacije arhivske djelatnosti i kao zalag daljnje suradnje.

Primopredaja je svečano izvršena prilikom otvaranja izložbe, a u ime Nacionalnog parka Brioni zahvalio se voditelj kulturnih i informativnih djelatnosti drug Martin Bizjak.

d) Razgledavanje kulturno-historijskih spomenika

Za učesnike savjetovanja organiziran je obilazak kulturno-historijskih spomenika na otoku Veli Brion i razgledavanje Brionskog arhipelaga.

4. Savjetovanje u Zagrebu i Tuheljskim toplicama

Na osnovi odluke Skupštine Saveza da se organizacija godišnjeg savjetovanja arhivskih radnika SR Hrvatske za 1989. povjeri Društvu arhivskih radnika Zagreb, predsjednik Saveza održao je radni sastanak u Arhivu Hrvatske kojemu su prisustvovali: Petar Strčić, direktor Arhiva Hrvatske, Ljiljana Modrić, direktor Arhiva IHRPH, Marijan Rastić, direktor Historijskog arhiva Zagreb, Bartol Biličić, direktor Historijskog arhiva Sisak, Josipa Paver, predsjednik Društva arhivskih radnika Zagreb te Ana Šlibar i Josip Kolanović, predstavnici toga Društva u Izvršnom odboru Saveza.

Na sastanku je precizirana tema savjetovanja. Dogovoreno je da se organizaciono-tehnički poslovi za pripremu savjetovanja povjere Arhivu Hrvatske. Za koordinatora stručnog dijela programa imenovana je Josipa Paver, rukovodilac odjela za noviju arhivsku građu u Arhivu Hrvatske. Ostali učesnici radnog dogovora, članovi Društva arhivskih radnika Zagreb ušli su u radnu grupu za pripremu savjetovanja.

Neposredno nakon toga sastanka u Arhivu Hrvatske održani su izbori u Društvu arhivskih radnika Zagreb. Izabrano je novo rukovodstvo Društva, a sjedište Društva iz Arhiva Hrvatske premješteno je u Historijski arhiv Zagreb. Imajući to u vidu radna grupa za pripremu savjetovanja predložila je Izvršnom odboru Saveza da za koordina-

tora u radnoj grupi imenuje Marijana Rastića, a poslove na organizaciji povjeri Historijskom arhivu Zagreb, što je i urađeno na sjednici Izvršnog odbora održanoj 2. III 1989. u Arhivu IHRPH.

Radna grupa za organizaciju savjetovanja, Društvo arhivskih radnika Zagreb i radnici Historijskog arhiva Zagreb obavili su sve pripreme za organizaciju savjetovanja.

Budući da je ovaj izvještaj pripremljen u vrijeme kada su pripreme za savjetovanje ulazile u završnu fazu, a da će se isti razmatrati u vrijeme kada otpočne realizacija savjetovanja ovdje nismo bili u mogućnosti ulaziti u detaljan prikaz rada na organizaciji i realizaciji savjetovanja. To će biti urađeno nakon realizacije programa.

III RAD SEKCIJA SAVEZA

Članom 13 Statuta Saveza utvrđeno je da u Savezu djeluju stalne sekcije:

- za pitanje arhivske građe u nastajanju;
- za pitanje sređivanja i izradu informativnih pomagala u arhivima;
- za pitanje arhivske građe radničkog pokreta i društveno-političkih organizacija;
- za pitanje izdavačke djelatnosti;
- za pitanje mikrofilmskog snimanja u svrhu zaštite arhivske građe, restauracije i konzervacije arhivske građe.

Osim stalnih komisija Statutom je predviđena mogućnost formiranja i drugih sekcija prema ukazanoj potrebi.

Na posljednjoj Izornoj godišnjoj skupštini održanoj 22. listopada 1987. u Sisku, izvršen je izbor članova odbora pojedinih sekcija i to:

1. Sekcija za pitanje arhivske građe u nastajanju u sastavu: Davorin Eržišnik (predsjednik), Marijan Rastić, Rosana Bergant-Bušić i Albino Senčić;
2. Sekcija za pitanje sređivanja arhivske građe i izradu informativnih pomagala: Dubravka Čengić, Đuro Zatezalo, Mladen Stanković, Katica Miholović;
3. Sekcija za pitanje arhivske građe radničkog pokreta i društveno-političkih organizacija: Ante Vukadin (predsjednik), Josipa Paver, Nedjeljka Kremsir;
4. Sekcija za mikrofilm: Martin Modrušan, Anton Brajković i Milena Vlahov;
5. Sekcija za razgraničenje arhivske građe među arhivima: Marijan Rastić (predsjednik), Đuro Zatezalo, Ljiljana Modrić, Mate Kapović, Jakov Jelinić;
6. Sekcija za informatiku: Damir Zagota (predsjednik), Miljenko Pandžić i Ante Vukadin.

Dakle, na Izornoj skupštini izostao je izbor Sekcije za izdavačku djelatnost Saveza koja je predviđena kao stalna sekcija a izvršen je izbor Sekcije za informatiku.

Na sastanku Izvršnog odbora održanog u januaru 1988. kojemu su prisustvovali članovi sekcija razmatrani su četverogodišnji programi rada sekcija, a pokrenuta je i inicijativa za formiranje sekcije bibliotekara. Tom prigodom tajnik Saveza upoznao je članove sekcija s odlukama organa upravljanja arhivskih ustanova o sufinanciranju rada sekcija.

Izveštaje o radu sekcija podnijeli su predsjednici sekcija na Godišnjoj skupštini 21. listopada na Brionima i na sjednici Izvšnog odbora Saveza 28. lipnja 1989. godine održanoj u čitaonici Arhiva IHRPH u Zagrebu.

Na osnovi tih izvještaja (izvještaji koje je Izvršni odbor dobio u pismenom obliku prilažu se kao sastavni dio ovog Izvještaja) moguće je uočiti ne samo da u radu sekcija postoje osjetne razlike, već i to da se rad i onih tzv. »aktivnijih« sekcija uglavnom svodio na djelatnost predsjednika sekcija, te da je u dosadašnjem radu uglavnom izostao kolektivni rad, kao i to da nijedna sekcija nije ni približno iskoristila mogućnosti koje su im se pružale nakon što su arhivske ustanove prihvatile odluku o financiranju rada sekcija.

IV SURADNJA S ARHIVSKIM SAVJETOM

Poznato je da Savez, na osnovi Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima ima pravo i obavezu da iz svojih redova bira četiri člana Arhivskog savjeta Hrvatske i tako najdirektnije utječe na kreiranje arhivske politike u Republici. Birajući Marijana Rastića, Jakova Jelinčića, Josipa Kolanovića i Bartola Biličića Savez je na Godišnjoj skupštini u Sisku formalno obavio svoju zakonsku obavezu, međutim, pitanje kako i na koji način stvoriti uvjete za njihovo organizirano djelovanje, ostalo je otvoreno.

Arhivski radnici zastupljeni su i u brojnim komisijama, koje, bilo kao povremene ili stalne, formira Savjet. Na poziv predsjednika Savjeta u radu Savjeta povremeno je sudjelovao i predsjednik Saveza.

Očito je, dakle, da su članovi Saveza prisutni u radu Savjeta, da sudjeluju u kreiranju arhivske politike u Republici, sudjeluju u izradi svih bitnih zakonskih akata i podakata kojima se regulira arhivska djelatnost, međutim, u toj angažiranosti i nastupima arhivskih radnika - članova Saveza, osjeća se stihijnost, nedovoljna koordinacija i povezanost s ostalim članstvom. U javnosti se stiče dojam da su članovi Savjeta (predstavnici Saveza) prisiljeni da se i mimo svoje volje opredjeljuju o raznim alternativnim rješenjima i onda kada bi rado željeli čuti mišljenje većine, oslanjajući se isključivo na svoje sposobnosti i umijeće. Tom dojmu pridonosi i opće uvjerenje da informacije o radu Savjeta sporo dolaze do članstva.

Savez u svom radu nije uspio pronaći formu koja bi mu omogućila da organiziranje utječe na politiku Savjeta. To ostaje jedan od primarnih zadataka kojemu Izvršni odbor Saveza u svom budućem radu mora pokloniti više pažnje. Istini za volju potrebno je naglasiti da se na inicijativu Društva arhivskih radnika Dubrovnik, Izvršni odbor Saveza pozabavio tim pitanjem na svojoj sjednici održanoj 28. lipnja 1989, kada je zadužio Josipa Kolanovića, svoga člana, da zajedno s Marijanom Rastićem a uz konzultaciju Bartola Biličića i Jakova Jelinčića - članova Savjeta, izradi informaciju o pitanjima koja bi Savez trebao postaviti na dnevni red Savjeta, međutim, dalje od toga nije se krenulo.

Možda Godišnja skupština i savjetovanje arhivskih radnika pružaju idealnu priliku da se i o tim pitanjima pokrene rasprava.

V RAD DRUŠTAVA

U Savezu društava arhivskih radnika Hrvatske učlanjena su slijedeća društva arhivskih radnika (navodimo ih abecednim redom):

1. Društvo arhivskih radnika Bjelovar sa sjedištem u Bjelovaru;
2. Društvo arhivskih radnika Dubrovnik sa sjedištem u Dubrovniku;
3. Društvo arhivskih radnika Karlovac sa sjedištem u Karlovcu;
4. Društvo arhivskih radnika Osijek sa sjedištem u Osijeku;
5. Društvo arhivskih radnika Slavonski Brod sa sjedištem u Slavonskom Brodu;
6. Društvo arhivskih radnika Split sa sjedištem u Splitu;
7. Društvo arhivskih radnika Varaždin sa sjedištem u Varaždinu;
8. Društvo arhivskih radnika Zadar sa sjedištem u Zadru;
9. Društvo arhivskih radnika Zagreb (okuplja i arhivske radnike iz Siska) sa sjedištem u Zagrebu.
10. Društvo arhivskih radnika Zajednice općina Rijeka sa sjedištem u Pazinu.

Kada se 1975. godine pristupilo reorganizaciji tada postojećeg staleškog udruženja Društva arhivskih radnika Hrvatske, koje je preko svojih podružnica okupljalo radnike regionalnih arhiva, udareni su temelji današnjih društava arhivskih radnika u SR Hrvatskoj koji su na samoupravnim osnovama i delegatskom principu povezani u Savez društava arhivskih radnika Hrvatske a preko njega u Savez arhivskih radnika Jugoslavije.

Proces osamostaljivanja društava nije tekao ravnomjerno u svim dijelovima Republike. Dok su pojedina društva (kao npr. Društvo arhivskih radnika Zagreb i Društvo arhivskih radnika Zajednice općina Rijeka) učinila značajne napore u tome pravcu i afirmirala se kao zapaženi činioци ukupnog kulturnog života na svome području, neka su na pravom putu da to postignu, dotle je kod određenog broja društava reorganizacija shvaćena samo formalno, pa se ponegdje još uvijek susreće naziv »Podružnica« a rad Društva sveden je na izvršenje radnih obaveza u Arhivu.

Veza između Saveza i pojedinih društava u izvještajnom razdoblju, zbog financijskih razloga, uglavnom je svedena na rad predstavnika društava u Izvršnom odboru Saveza i u odborima sekcija, te pismenim uputama i obavijestima koje je tajnik Saveza dostavljao predsjednicima izvršnih odbora društava, odnosno pismenim izvještajima koje je Savez dobivao od pojedinih društava.

Prema pismenim izvještajima koje je predsjednik Saveza dobio od pojedinih društava ovdje se daje kratak pregled rada tih društava.

1. **Društvo arhivskih radnika Dubrovnik** - okuplja radnike iz Historijskog arhiva Dubrovnik. Ima ukupno 17 članova. Tokom 1989. godine Društvo je održalo tri sastanka na kojima je raspravljano o problemima vezanim za poboljšanje materijalne osnove rada Arhiva, osobnim primanjima zaposlenih i stambenoj problematici. Posebna pažnja je posvećena organiziranju paleografskog tečaja u okviru Centra za postdiplomski studij u Dubrovniku. Održana su tri predavanja na Radiostanici Dubrovnik i objavljena dva priloga u Dubrovačkom vjesniku iz arhivske problematike.

2. **Društvo arhivskih radnika Osijek** - pored radnika iz Historijskog arhiva Osijek okuplja i radnike iz većih registratura od kojih su neki birani i u Izvršni odbor Društva.

tva. Prema mišljenju predsjednika Društva zbog financijskih razloga Društvo nije moglo realizirati zacrtane i prihvaćene dobro osmišljene programe, pa se rad većine članova uglavnom svodio na izvršenje njihovih radnih obaveza u Arhivu, na obilježavanje 40-godišnjice rada Arhiva, pripremanje prigodnih izložbi, održavanje predavanja, organizaciju seminara i izmjenu iskustava u okviru stalne suradnje između arhivskih radnika iz Osijeka, Sombora i Subotice.

3. Društvo arhivskih radnika Slavonski Brod - okuplja radnike iz Historijskog arhiva Slavonski Brod. Težište rada Društva bilo je na suradnji sa školama i kulturnim institucijama iz Slavonskog Broda. Radilo se na organizaciji tečaja za polaganje stručnih ispita radnika u registraturama. U okviru Društva vođena je rasprava o temi »Povijest institucija i arhivistika«. Vršene su organizacione pripreme za uključivanje Društva u obilježavanje 30. obljetnice Historijskog arhiva Slavonski Brod.

4. Društvo arhivskih radnika Split - okuplja radnike Historijskog arhiva Split. Težište rada Društva bilo je usmjereno na predavanja. Za učenike u usmjerenom obrazovanju održano je više predavanja o značaju i ulozi arhiva, arhivskoj problematici, o fondovima Historijskog arhiva Split, te o zaštiti dokumenata. Posredstvom dnevne štampe i RTV obaviještena je javnost o problematici zaštite arhivske građe na srednjodalmatinskom području. Preko svojih članova Društvo je sudjelovalo u realizaciji izložbe »Stari splitski plakati 1891-1942« koju su postavili radnici Naučne biblioteke u Splitu. U suradnji s radnicima Crvenog križa Split radilo se na pronalazeњу podataka o osobama izgubljenim u ratnom vohoru. Predstavnik Društva održao je predavanje »O radu i fondovima Historijskog arhiva Split« za polaznike arhivističkog tečaja u Beogradu.

5. Društvo arhivskih radnika Varaždin - okuplja radnike iz Historijskog arhiva Varaždin. Rad Društva svodi se uglavnom na suradnju s Gradskim muzejom Varaždin pri odabiru i izboru dokumenata za pojedine izložbe i organizaciju izleta za članove Društva. U toku prošle godine članovi Društva posjetili su Budimpeštanski arhiv i razgledali kulturno-historijske spomenike u Budimpešti. Organiziran je i kolektivni posjet izložbi »Pavlini na tlu Hrvatske«.

6. Društvo arhivskih radnika Zagreb - okuplja arhivske radnike iz Arhiva Hrvatske, Arhiva IHRPH, Historijskog arhiva Zagreb i Historijskog arhiva Sisak. Sa 75 članova to je najbrojnije Društvo u Savezu društava arhivskih radnika Hrvatske. Oko 30 članova Društva aktivno je radilo u raznim tijelima i samoupravnim organima Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske i Saveza arhivskih radnika Jugoslavije, doprinoseći tako najdirektnije realizaciji njihovih programskih zadataka, od kojih posebno treba istaći rad na pripremi 10. sveska publikacije »Arhivski fondovi i zbirke u SFRJ« pripremi izložbe »Bogatstvo jugoslavenskih arhiva«, izradi stručnih referata na temu »Povijest institucija i arhivistika«, organizaciji seminara za polaganje stručnih ispita te pripremi 35 stručnih i znanstvenih saopćenja pročitanih na raznim stručno-znanstvenim skupovima u Jugoslaviji.

Od samostalnih akcija Društva ističu se organizacija stručnih ekskurzija u Maribor, Ptuj i Banjaluku, te posjet spomen području na Kozari. Za članove Društva organiziran je blok predavanja »Novo u svijetu arhivistike«. Radilo se na izradi Statuta Društva.

7. Društvo arhivskih radnika Zajednice općina Rijeka sa sjedištem u Pazinu. Od 63 člana toga Društva 13 ih radi u Historijskom arhivu Pazin a 15 u Historijskom arhivu Rijeka. Ostali članovi (njih 34) su istaknuti znanstveni, kulturni i društveno-politički

radnici. Zahvaljujući takvoj strukturi svoga članstva Društvo se uspjealo afirmirati kao značajna kulturna institucija čija djelatnost se osjeća na cijelom području Zajednice općina Rijeka. Preko organizacije brojnih znanstvenih skupova ono je na najbolji mogući način afirmiralo i populariziralo arhivsku djelatnost.

U 1988. godini u zajednici sa Savezom društava arhivskih radnika Hrvatske i Historijskim arhivom Pazin uspješno je realiziralo stručno-znanstveni skup na Brionima.

Obavljene su pripreme za organizaciju znanstvenog skupa »Izvori za povijest otoka Krka« koje bi trebalo realizirati do kraja 1989. godine.

Nastavljena je uspješna suradnja s Katedrom Čakavskog sabora Pazin na realizaciji znanstvenih skupova u 1988. i 1989. godini pod nazivom »Pazinski memorijal«.

U zajednici s Katedrom Čakavskog sabora Buzet i Općinskom konferencijom SSRNH Buzet uspješno je okončan rad na tiskanju Buzetskog zbornika svezak 12 u kojem su publicirani referati sa znanstvenog skupa »Izvori za povijest Bužeštine« održanog 1987. godine u Buzetu.

Nastavljena je suradnja s Narodnim sveučilištem Poreč i Muzejom Poreštine. Zajednički je pokrenuta inicijativa kod Općinske konferencije SSRNH Poreč za tiskanje Porečkog zbornika svezak 3 u kojemu bi, pored ostalog, bili štampani i preostali referati sa znanstvenog skupa »Izvori za povijest Poreštine« održanog 1981. godine u Poreču. U cilju koordinacije u redakciju zbornika kooptirana su dva predstavnika Društva.

Za učenike i studente održano je 59 predavanja na kojima su razmatrane teme: smisao i značaj arhivske službe, mogućnost korištenja arhivske građe u nastavi zavičajne povijesti, izvori za povijest NOP-a u Historijskom arhivu Pazin i Historijskom arhivu Rijeka, povijest zaštite arhivske građe na području Istre.

Društvo arhivskih radnika Bjelovar, Društvo arhivskih radnika Zadar i Društvo arhivskih radnika Karlovac nisu dostavili izvještaje o svom radu, pa nije bilo osnove da se njihov rad prikaže u ovom Izveštaju.

VI RAD U ORGANIMA SAVEZA ARHIVSKIH RADNIKA JUGOSLAVIJE

Ovaj prikaz rada Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske ostao bi nepotpun i osiromašen za jednu značajnu komponentu kada u njemu ne bismo ukazali na djelatnost naših predstavnika u samoupravnim organima, stručnim komisijama i radnim tijelima Saveza arhivskih radnika Jugoslavije.

Kao konstitutivni dio toga Saveza naše udruženje ima svoje predstavnike u Konferenciji SARJ, Predsjedništvu SARJ, Odboru za kulturno-prosvjetnu djelatnost, Savjetu za naučni rad, Odboru samoupravne kontrole, Redakciji časopisa »Arhivist«, Redakciji edicije »Udžbenik iz arhivistike«, Komisiji za međunarodnu suradnju i Komisiji za dodjelu priznanja i nagrada. Neki od njih imaju i značajne funkcije u tim tijelima, npr.: Petar Strčić je potpredsjednik SARJ s tim što će nakon godišnje skupštine preuzeti funkciju predsjednika SARJ; Đuka Zatezalo je glavni i odgovorni urednik časopisa »Arhivist«; Josip Kolanović je glavni i odgovorni urednik 10. dopunskog sveska edicije »Arhivski fondovi i zbirke u arhivima SFRJ...«

Veliki broj članova bio je angažiran u izboru dokumenata za izložbu »Bogatstva jugoslavenskih arhiva«, a Josipa Paver je sudjelovala u konačnoj realizaciji postave te izložbe na kojoj je bilo prikazano preko 70 eksponata iz gotovo svih arhivskih ustanova SR Hrvatske. Nada Jaman je veoma uspješno rukovodila radom tzv. »Vatikanske komisije«. Ne navodeći ostale, možemo zaključiti da su svi oni, ovisno o ukazanoj potrebi, prema svojim mogućnostima, pridonosili uspješnoj realizaciji programa SAR Jugoslavije.

VII RAD SAMOUPRAVNIH ORGANA SAVEZA

a) *Skupština* kao najviši samoupravni organ Saveza zasjedala je 21. listopada 1988. godine na Brionima. U radu Skupštine učestvovali su predstavnici svih društava arhivskih radnika osim predstavnika Društva arhivskih radnika Dubrovnik i Društva arhivskih radnika Zadar. Na Skupštini je razmatran i prihvaćen Izveštaj o radu Izvršnog odbora za 1988. godinu. Prihvaćen je Program rada za 1989. godinu. Razmatrani su izvještaji o radu stručnih sekcija i izabrani predstavnici u organe Saveza arhivskih radnika Jugoslavije.

b) *Izvršni odbor* - kao izvršni organ Skupštine zasjedao je 6 puta (23. X. 1987; 26. I. 1988; 21. IV. 1988; 19. X. 1989; 8. III. 1989; 28. VI. 1989). Na sjednicama Odbora razmatrana su sva značajnija pitanja iz rada Saveza; imenovane su radne grupe za realizaciju programa Saveza; razmatrani su izvještaji o radu društava - članica Saveza i stručnih sekcija Saveza, te delegata Saveza u SAR Jugoslavije.

Izvršni odbor, na zahtjev Predsjedništva SARJ, posebno je razmatrao prijedloge nacрта Samoupravnog sporazuma o financiranju djelatnosti i korištenju i raspolaganju sredstvima SAR Jugoslavije i Samoupravnog sporazuma o izmjenama i dopunama Samoupravnog sporazuma o udruživanju u Savez arhivskih radnika Jugoslavije.

S obzirom da se radi o samoupravnim aktima kojima se reguliraju temeljni odnosi u SARJ, Izvršni odbor je o njima mogao zauzeti samo načelne stavove, a konačnu odluku treba donijeti Skupština Saveza.

Svoje stavove, u obliku zaključaka, Izvršni odbor je prosljedio Predsjedništvu SARJ. Ovdje ih donosimo s ciljem da se s njima upozna cjelokupno članstvo Saveza, kako bi se i o njima na Skupštini mogla povesti rasprava.

Evo tih zaključaka:

»1. Izvršni odbor Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske nije ovlašten da daje suglasnost na izmjene i dopune Samoupravnog sporazuma o udruživanju u Savez arhivskih radnika Jugoslavije. Prema Statutu Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske o tome odluku može donijeti jedino Skupština Saveza društava arhivskih radnika Hrvatske.

2. U skladu s odredbom čl. 2 Samoupravnog sporazuma o udruživanju u Savez arhivskih radnika Jugoslavije mogao bi se prihvatiti zaključak da u narednom četverogodišnjem razdoblju sjedište Saveza arhivskih radnika Jugoslavije bude u sjedištu Društva arhivskih radnika organizacija Federacije, tj. u Arhivu Jugoslavije Beograd.

3. Uvođenje funkcije sekretara Saveza nije potrebno. Prema postojećem Samoupravnog sporazumu nema prepreka da sekretar Saveza bude imenovan iz redova Predsjedništva Saveza.

4. Samoupravni sporazum o financiranju djelatnosti i korištenju i raspolaganju sredstvima Saveza arhivskih radnika Jugoslavije ne može se prihvatiti jer ne daje jedinstven sistem za financiranje i funkcioniranje Saveza. Akcije i manifestacije koje organizira Savez moraju imati pokriće u financijskom planu Saveza«.

VIII REALIZACIJA PLANA RADA - PRIJEDLOZI

Mišljenja smo da je Savez društava arhivskih radnika Hrvatske u izvještajnom razdoblju u skladu s mogućnostima i raspoloživim financijskim sredstvima ostvario osnovne programske zadatke. Kod toga u prvom redu mislimo na realizaciju teme »Povijest institucija i arhivistika«. Smatramo da bi realizaciju toga programa trebalo nastaviti i dovesti do kraja u slijedećem dvogodišnjem razdoblju.

Na kraju, potrebno je naglasiti da je ovaj Izveštaj nepotpun. Pojedine akcije Saveza su detaljno prikazane, a neke su tek naznačene. Razlog za to nalazi se u činjenici da prilikom pisanja Izveštaja nismo raspolagali kompletnom dokumentacijom. Nadamo se da je on ipak dovoljan da se na Skupštini povede svestrana rasprava koja će ga dopuniti i dati potpuniju sliku djelatnosti Saveza u izvještajnom razdoblju.

Pazin, 15. rujna 1989.

Predsjednik Saveza:
Dražen Vlahov